

Л.С. Яковицька
доктор психологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

Особливості процесу самореалізації студентської молоді технічних вишів

В молодому віці самореалізація є шляхом постійного перетворення особистісного світу. В статті вивчаються особливості самореалізації студентської молоді технічних вишів, яка поєднує в собі не лише планування стратегій активностей особистості, а і створення для цього умов, прямо не обумовлених актуальною діяльністю.

Відомо, що життєві задачі студентської молоді не вичерпуються необхідністю отримати фах та знайти місце роботи, вони передбачають ще потребу особистості реалізувати себе. За для цього молодий фахівець має долати професійні та соціальні бар'єри, розв'язувати виробничі та особистісні протиріччя, самостійно планувати стратегії самореалізації, створюючи для цього умови, які професійна діяльність прямо не обумовлює.

Згідно А. Маслоу, в процесі життя особистість повинна максимально використовувати всі резерви. Але усвідомлення резервів та бажання їх використати само по собі, не дає можливості їх перетворення у відчутний результат, постійний професійний рух і є задачею, яку молодий фахівець має вирішувати щодня. Очевидна різноплановість напрямків самореалізації студентської молоді має переломлення в спільному для більшої частини молоді протиріччі, яке виникає як наслідок розбіжності між можливостями особистості, які вона прагне розвинути, і заданими ринковими умовами реалізації (попит, вимоги щодо досвіду роботи) або неспроможністю особистості ними скористатися. За таких умов неповна (відсутність соціального попиту) або неадекватна (не відповідає внутрішнім потребам) самореалізація не тільки живить невдоволення, а і викликає екзистенційні міркування щодо даремності зусиль, тим самим руйнує себе як цінність. В дослідженнях К.О. Абульханової-Славської доводиться залежність життєдіяльності особистості, її прискорення чи уповільнення, інтенсивність чи екстенсивність від неї самої [1]. Розвиток особистості це завжди збільшення її можливостей, посилення її здатності до розв'язання професійних та буттєвих проблем.

Ранньому усвідомленню студентською молоддю потреби в самореалізації сприяють соціальні амбіції та домагання, частіше це – соціальна оцінка, підвищення статусу на виробництві, можливості організації дозвілля. Таким чином, кожний молодий фахівець може самостійно обирати напрямки самореалізації та її способи. **Метою** нашого дослідження є вивчення особливостей самореалізації студентської молоді технічних вишів.

В роботах В.А. Ромена життєвий шлях поєднується з творчім, є шляхом постійного перетворення особистісного світу, його метою та результатом є розвиток особистості [2]. Саме фахівці з розвинутою креативністю можуть успішно розробляти варіанти складних виробничих

рішень, які б враховували конструктивні способи подолання протиріч. Тому не втрачає своєї актуальності питання ціннісних орієнтацій, культури спілкування, гнучкості мислення, креативності як складових самореалізації в професійній діяльності майбутніх фахівців. Але усвідомлення цих цінностей не можна раціоналізувати. Необхідно передусім враховувати психологічні сенси формування потреби в самореалізації особистості в юнацькому віці. Основою такої самореалізації є здатність молоді переживати та будувати своє життя у відповідності з цивілізаційними цінностями, задовольнятися характером цих цінностей, шукати та відкривати для себе нові моральні цінності. Таким чином поступово процес самореалізації молодіжці буде досягати рівня, що відповідає загальнолюдським цінностям. Дуже часто молода людина, усвідомлюючи свій ідеал та його, часто значно, відмінність від реального «Я», не намагається міняти свої ціннісні орієнтири щодо самореалізації, відкидаючи саму потребу розвитку та самовдосконалення, пошуку інших стратегій та тактик, які б спрямовували б на пошук більш адекватних можливостей самореалізації. Таким чином, хибно обрані шляхи реалізації себе, заступають молодій людині можливість здійснити себе повною мірою.

Між тим діалектика професійної діяльності вимагає від молодого фахівця здібностей до прийняття рішень і не тільки рішень для розв'язання якихось буденних попередньо добре алгоритмізованих професійним досвідом колізій, а і значних пов'язаних з відповідальністю та, навіть, з певним ризиком. Якщо молода людина не схильна до таких відповідальних кроків, боїться змінити алгоритм діяльності, додержується пасивної стратегії, та намагається лише утримати баланс, вона не зможе реалізувати себе, через те що обиратиме єдиний і до того ж ситуативно заданий варіант поведінки. Таким чином, нею втрачається здібність мислити варіантами – моделями ситуацій та суб'єктність у виборі рішень і вчинків. Якщо молода людина не бачить в собі суб'єкта дій, вона не зможе аналізувати та перетворювати вимоги швидкоплинних ситуацій.

Саме динамічність життєдіяльності часто змінює наші плани щодо самореалізації, і ми змушені достатньо швидко переопрацювати їх відповідно до нових життєвих обставин та вимог, відслідковувати взаємозв'язки, аналізувати результати, які можна буде отримати в тому чи іншому варіанті. Різноманітність таких установок визначається способом зв'язку особистості з дійсністю та об'єктивними суспільними можливостями і потребами, які часто визначають спосіб здійснення діяльності. Кожен студент так чи інакше сприймає дійсність, так чи інакше реалізує себе в ній не лише тому, що має потреби та амбіції, а і тому, що його переживання потреби в самореалізації включені в дійсність і залежать від його актуальної діяльності. Особа, яка хоче одного, робить інше, живе в надуманому світі, керується ілюзіями, навряд чи зможе реалізувати себе [3].

Відомо, що суб'єктність втілюється в реальні вчинки, які мають відчутні матеріалізовані результати. Тому здібності молодого фахівця оцінюються по ступеню реалізації їх в дійсності. Наприклад, рішення професійних задач має не тільки різний суспільний та особистісний резонанс, різне суб'єктивне значення, а і передусім різний об'єктивний результат. Якщо до начала включення молоді людини в активну професійну діяльність в неї сформований

образ свого «Я», то виробничі, технічні, соціальні вимоги сприймаються нею адекватно та активно. Кожна додаткова вимога чи інновація в діяльності не сприймаються нею з пересторогою або негативно, не породжують бар'єрів, емоційну напругу або стан невпевненості в собі. Людина, що прагне самореалізації, здатна змінити спосіб дії, зберігаючи внутрішні сенси та ціннісні орієнтири. Творчий, пошуковий стиль діяльності властивий особистостям, які реалізують себе в науково-технічній діяльності. Вони не задовольняються старими стандартами та готовими рецептами. Робота з інформаційними моделями починається з того, що вони конструюються із заданих умов задачі (а не приймаються вже заздалегідь підготовлені), одні характеристики розглядаються як данні, інші як шукані, одночасно, виявляється протиріччя, яке породжується співвідношенням цілей та даних, та визначаються придатні або непридатні засоби для їх подолання. Творча модель організації діяльності, зокрема технічної, вимагає від особистості пролонгованої активності, вміння максимально варіювати свої дії, знаходити вчасні та неочікувані рішення, бо творчий пошук іноді уявляється як безкінечний ланцюг спроб та похибок [4].

Висновок. Студентська молодь, що здатна до самореалізації, має своєрідну здібність знаходити гармонію дій, вимог та вчинків, вміє діяти своєчасно, креативно та конструктивно. Самореалізація, таким чином, полягає не тільки в певному рівні та якості психічних процесів і, навіть, не тільки у вдосконаленні окремих властивостей та здібностей особистості, а і у виборі конструктивних, інноваційних дій в межах актуальної діяльності.

Список літератури

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А.Абульханова-Славская. – М.: Мысль,1991. -299с.
2. Роменець В.А. Психологія творчості: Навч. Посібник. 2-ге вид., доп. / В.А.Роменець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
3. Яковицька Л.С. Створення нових сенсів як механізм самореалізації викладача університету у науково-технічній діяльності / Л.С.Яковицька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». – 2017. – Випуск1. – С.143-147
4. Яковицька Л.С. Активно-позитивне ставлення викладача до науково-технічної та викладацької діяльності як важливий чинник самореалізації / Л.С.Яковицька // Психологія: теорія і практика: збірник наукових праць / ред.кол. : І. О. Корнієнко (гол.ред.) та ін. – Мукачево :РВВ МДУ, 2018. – Випуск 2 (2). – С. 181-190.